

تحلیل روند شاخص‌های دروندادی مالی دانشگاه‌های برتر کشور (در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۶۱)

مهديه فراز کيش^۱، غلامعلي منتظر^{۲*}

^۱ پژوهشگر پسادکتری، سیاست‌گذاری علم و فناوری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

^۲ دانشیار، گروه مهندسی فناوری اطلاعات، دانشگاه تربیت مدرس، تهران

ارتباط با نویسنده: Montazer@modares.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۸/۱۷، تاریخ انجام اصلاحات: ۱۳۹۷/۰۸/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۸/۳۰

The Analysis Of The Trend Of Financial Indexes In The Best Universities In Iran (During 1983 To 2016)

Mahdieh Farazkish¹, Gholam Ali Montazer^{2*}

1. Postgraduate Researcher, Science and Technology Policy, Tarbiat Modarres University, Tehran

2. Associate Professor, Department of Information Technology Engineering, Tarbiat Modarres University, Tehran

Received 08/11/2018, Revised 16/11/2018, Accepted 21/11/2018

چکیده

در «عصر دانش» موج گسترش کمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در دستور کار کشورهای مختلف قرار گرفته است، لیکن توازن میان گسترش کمی و توسعه کیفی و به تبع آن تأمین مالی دانشگاه‌ها با توجه به هر دو بُعد، به چالشی اساسی به ویژه در حوزه آموزش عالی مبتنی بر تخصیص بودجه دولت‌ها در کشورهای در حال توسعه، تبدیل شده است. بر این اساس در این مقاله ارزیابی عملکرد کمی و کیفی دانشگاه‌های برتر کشور، از منظر معیارهای دروندادی مالی و میزان سرمایه‌گذاری بخش دولتی مورد بررسی قرار گرفته است. بدین منظور با بهره‌گیری از مطالعات اسنادی، سه معیار اصلی متشکل از یک معیار کمی و دو معیار کیفی انتخاب شده و روند تغییرات این معیارهای طی بازه زمانی ۳۵ ساله سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۵ تحلیل شده است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که روند تغییرات در معیار کمی «بودجه مصوب دانشگاه» تقریباً برای تمامی دانشگاه‌های منتخب صعودی بوده است. در معیارهای کیفی «سرانه بودجه دانشگاه به ازای دانشجو» و «سرانه بودجه دانشگاه به ازای استاد» نیز در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۶۹ روند رو به بهبود مشاهده شده است. در دوره زمانی سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۶۱ به دلیل شرایط خاص در کشور، تقریباً در هر سه معیار افت جدی رخ داده است.

کلمات کلیدی: سیاست‌گذاری آموزش عالی، ارزیابی عملکرد، توسعه کمی و کیفی، دروندادهای مالی

مقدمه

بسیاری از کشورها طی دهه‌های اخیر رشد شتابان و فزاینده کمی نظام‌های آموزش عالی را در پاسخ به ضرورت‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مورد حمایت دولت‌ها، تجربه کرده‌اند که از جمله می‌توان به کشورهای در حال توسعه به عنوان پیشروان رشد کمی نظام‌های آموزش عالی طی سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی اشاره کرد: ترکیه (با رشد حدود ۴۴ درصد)، آلبانی (با رشد ۴۲ درصد)، کوبا (با رشد ۴۱ درصد)، شیلی (با رشد ۳۷ درصد)، بلاروس (با رشد ۳۷ درصد) و ایران (با رشد ۳۶ درصد) [6]. با افزایش ثبت نام دانشجویان در آموزش عالی، منابع مالی آموزش عالی نیز افزایش یافته و در بسیاری از کشورها دولت‌ها سهم عمده‌ای از منابع مالی آموزش عالی را تأمین می‌کنند، اما در شمار کمی از کشورهای پیشرفته (مانند ژاپن، کره جنوبی و ایالات متحده آمریکا) منابع مالی آموزش عالی عمدتاً از منابع غیردولتی (غیرعمومی) تأمین می‌شود [9].

به زعم نکته فوق در حال حاضر این پرسش برای دانشگاه‌ها مطرح است: «با توجه به روند رشد کمی دانشگاه‌ها (هم از منظر تعداد دانشجو و هم از منظر منابع مالی تخصیص داده‌شده) چگونه می‌توان از کیفیت تحصیل در این دانشگاه‌ها اطمینان حاصل کرد؟» در پاسخ به این پرسش معیارهای کیفی ارزیابی عملکرد دانشگاه‌ها در سه گروه زیر طبقه‌بندی می‌شود [2]:

الف. معیارهای دروندادی که نشان دهنده سرمایه‌گذاری برای بهبود محیط یادگیری است؛

ب. معیارهای فرایندی که نشان دهنده کیفیت فعالیتهای آموزشی، پژوهشی و فناوریانه دانشگاه است؛

ج. معیارهای بروندادی که مربوط به نتایج واقعی و اجتماعی حاصل از آموزش عالی و عملکرد دانش‌آموختگان در محیط واقعی است.

شواهد نشان می‌دهد که گسترش آموزش عالی در ایران پس از انقلاب اسلامی بسیار شتابان بوده است. اخیراً در پاییز سال ۱۳۹۶ بر اساس طرح «آمایش آموزش عالی» ۱۲۰ دانشگاه توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دو گروه جامع و تخصصی و در چهار تراز عملکردی «بین‌المللی»، «ملی»، «منطقه‌ای» و «محلی» طبقه‌بندی و مأموریت‌های هر گروه متفاوت از سایر گروه‌ها تعریف شده است [7].

مجموعه دانشگاه‌های دارای عملکرد در سطح تراز بین‌المللی، ۱۳ دانشگاه شامل ۷ دانشگاه جامع و ۶ دانشگاه تخصصی هستند. سیاستگذاران حوزه آموزش عالی کشور این دانشگاه‌ها را به عنوان برترین دانشگاه‌های کشور می‌دانند که توانسته‌اند عملکردی در تراز جهانی از خود نشان دهند و بر این مبنا مأموریت‌هایی نظیر «توسعه علم و فناوری»، «گسترش مرزهای دانش» و «کمک به رفع چالش‌های ملی» را در دستور کار این دانشگاه‌ها قرار داده‌اند [7]. این مقاله با هدف تحلیل مقایسه‌ای توسعه کمی و کیفی ۱۵ دانشگاه جامع و تخصصی کشور که در گروه دانشگاه‌های تراز بین‌المللی (دو دانشگاه الزهرا (س) و خوارزمی نیز به عنوان دانشگاه‌های مهم سطح ملی به فهرست اولیه اضافه شدند) قرار گرفته‌اند، تدوین شده است و در آن سعی می‌شود با بررسی وضعیت معیارهای ارزیابی عملکرد این دانشگاه‌ها از منظر دروندادهای مالی نظام دانشگاهی، تصویری دقیق‌تر از سطح عملکردی آنها به دست دهد. با توجه به نکات فوق، این مقاله به شرح ذیل تنظیم شده است: در بخش ۲ وضعیت کلی دانشگاه‌های مورد مطالعه تبیین می‌شود. در ادامه در بخش ۳ معیارهای ارزیابی توسعه کمی و کیفی در دانشگاه‌ها بررسی و در بخش ۴ تحلیل نتایج این ارزیابی بیان می‌شود و سرانجام در بخش ۵ دلالت‌های سیاستی برای توسعه دانشگاه‌های برتر کشور به عنوان نتیجه‌گیری ارائه خواهد شد.

۲- معرفی دانشگاه‌های مورد مطالعه

هم‌چنان که پیش از این اشاره شد مطابق با طرح آمایش آموزش عالی کشور، سیزده دانشگاه برتر به عنوان دانشگاه‌های سطح یک برای فعالیت در تراز بین‌المللی معرفی شده‌اند که از مجموع آنها، ۷ دانشگاه جامع و ۶ دانشگاه تخصصی هستند. در این مطالعه دانشگاه‌های تخصصی اعم بر دانشگاه‌های: صنعتی اصفهان، صنعتی امیرکبیر، صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، صنعتی شریف، علامه طباطبایی و علم و صنعت ایران، و دانشگاه‌های جامع مشتمل بر دانشگاه‌های: اصفهان، تبریز، تربیت مدرس، تهران، شهید بهشتی، شیراز و فردوسی مشهد در گروه دانشگاه‌های تراز بین‌المللی و دو دانشگاه جامع الزهرا (س) و خوارزمی در تراز ملی مورد توجه قرار گرفته و از منظر معیارهای مالی مورد بررسی قرار می‌گیرند. در جدول ۱ به اجمال اطلاعات وضعیت کلان دانشگاه‌های مورد مطالعه آمده است.

۳- ارزیابی عملکرد دانشگاه‌های برتر از حیث دروندادهای مالی

در چند سال گذشته روش‌های نظام‌مندی در شناسایی و طبقه‌بندی دانشگاه‌های جهان در قالب نظام‌های رتبه‌بندی معرفی شده و هر ساله جداول رتبه‌بندی آنها منتشر می‌شود. در هریک از انواع این رتبه‌بندی‌ها نیز معیارهای مختلفی برای سنجش عملکرد دانشگاه‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد که از منظر سه بُعد دروندادها، فرایندها و بروندادها قابل تفکیک هستند [2].

به منظور ارزیابی نظام‌های دانشگاهی لازم است که معیارهای هر سه منظر پیش‌گفته تعیین شود. با توجه به این موضوع که ارزیابی عملکرد از حیث دروندادها در طی یک بازه زمانی متناهی باید انجام شود، در این مجال و در اولین گام ارزیابی عملکرد دانشگاه‌های جامع برتر کشور از بُعد معیارهای دروندادهای مالی و در محدوده زمانی پس از انقلاب فرهنگی (سال ۱۳۶۱) تا آخرین سال انتشار آمار رسمی حوزه آموزش عالی (سال ۱۳۹۵) مورد نظر است.

دو گروه اصلی معیارهای دروندادی ارزیابی عملکرد در هر نظام مدیریتی معیارهای مربوط به سرمایه‌گذاری مالی و منابع انسانی هستند. در نظام مدیریت دولتی موضوع سرمایه‌گذاری مالی (مورد هدف این مقاله) از منظر تصویب و تخصیص بودجه معنا پیدا می‌کند، لذا معیارهایی همچون سرانه بودجه نسبت به اعضای هیئت علمی، سرانه بودجه نسبت به دانشجویان و سرجمع بودجه مصوب دانشگاه، مطرح خواهند بود [3, 5, 12].

در گام بعد بر اساس مطالعات اسنادی، داده‌های مربوط به این معیارها برای هریک از دانشگاه‌های منتخب در بازه زمانی پیش‌گفته گردآوری شده که در ادامه ارائه می‌شود.

جدول ۱. اطلاعات دانشگاه‌های منتخب [29-14, 11, 10]

رتبه	نام دانشگاه	سال تاسیس	تعداد دانشجو	تعداد اعضای هیئت علمی	تعداد رشته‌های کارشناسی	تعداد رشته‌های تحصیلات تکمیلی	تعداد مقاله	تعداد ثبت اختراع	تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان	رتبه در جهان		رتبه در کشور		
										رتبه در جهان	رتبه در کشور	رتبه در جهان	رتبه در کشور	
۱	اصفهان	۱۳۴۷	۱۴۳۳۹	۶۶۳	۳۵۲	۵۳٪	۹۰۵۹	۹۵	۲۵	۷۹۷	۱۵	۸۰۱-۱۰۰۰	۳	۱۶۸۰
۲	الزهر (س)	۱۳۴۳	۹۳۹۰	۳۵۰	۱۵۹	۳۹٪	۲۸۳۵	بیش از ۱۰۰	۱۵	-	-	۱۰۰۱+	۴	۲۳۰۷
۳	تبریز	۱۳۲۶	۳۱۴۰۱	۷۴۴	۶۹۹	۴۴٪	۱۱۷۶۶	۶۳	۳۲	۶۰۷	۱۰	۶۰۱-۸۰۰	۲	۱۴۲۱
۴	تربیت مدرس	۱۳۶۰	۹۸۴۸	۷۲۷	۱۹۲	۱۰۰٪	۱۸۳۶۱	بیش از ۲۰۰	۹۸	۴۰۸	۵	-	-	۸۶۹
۵	تهران	۱۳۱۳	۵۳۱۵۴	۱۹۵۱	۱۷۱۴	۷۰٪	۳۷۲۷۸	۵۱۳	۱۳۲	۱۹۵	۱	۶۰۱-۸۰۰	۲	۵۲۹
۶	خوارزمی	۱۳۹۷	۱۴۵۴۲	۴۸۰	بیش از ۲۰۰	۵۵٪	۶۱۵۸	بیش از ۵۰	۱۴	-	-	-	-	۲۳۶۸
۷	شهید بهشتی	۱۳۳۸	۱۵۷۵۹	۷۹۸	۳۴۰	۵۵٪	۱۰۴۶۹	بیش از ۲۰۰	۴۵	۶۸۸	۱۳	۸۰۱-۱۰۰۰	۳	۱۲۸۱
۸	شیراز	۱۳۲۵	۱۷۵۲۵	۶۶۶	۳۱۰	۴۹٪	۱۰۸۷۰	۹۱	بیش از ۴۰	۵۰۳	۸	۸۰۱-۱۰۰۰	۳	۱۲۱۱
۹	صنعتی اصفهان	۱۳۵۶	۹۰۵۱	۴۷۶	۳۱۳	۴۸٪	۱۱۳۸۵	۱۴۳	۳۷	۴۲۱	۶	۶۰۱-۸۰۰	۲	۸۹۵
۱۰	صنعتی امیرکبیر	۱۳۳۵	۱۴۴۳۰	۵۰۸	۲۲۴	۵۴٪	۱۷۰۴۶	بیش از ۲۰۰	۱۲۰	۲۹۲	۲	۶۰۱-۸۰۰	۲	۸۴۳
۱۱	صنعتی خواجه نصیر	۱۳۵۹	۷۰۹۰	۳۰۵	۹۳	۵۴٪	۷۷۹۷	بیش از ۲۰۰	۶۲	۷۱۷	۱۴	۶۰۱-۸۰۰	۲	۱۳۷۹
۱۲	صنعتی شریف	۱۳۴۴	۱۰۲۴۲	۴۸۰	۱۰۸	۴۵٪	۱۱۱۰۱	بیش از ۲۰۰	۱۵۸	۳۶۹	۴	۶۰۱-۸۰۰	۲	۵۸۲
۱۳	علامه طباطبائی	۱۳۶۳	۱۶۷۳۹	۴۹۰	۲۲۶	۵۹٪	۸۶۸۷	-	۱۹	-	-	-	-	۲۸۱۴
۱۴	علم و صنعت ایران	۱۳۰۸	۱۰۸۳۷	۴۱۱	۱۴۲	۶۶٪	۱۶۸۹۵	بیش از ۲۰۰	۲۶	۴۳۲	۷	۶۰۱-۸۰۰	۲	۹۲۲
۱۵	فردوسی مشهد	۱۳۲۸	۲۳۶۵۶	۸۱۰	بیش از ۳۰۰	۵۴٪	۱۷۳۶۳	بیش از ۱۰۰	۱۱۹	۵۰۹	۹	۸۰۱-۱۰۰۰	۳	۱۰۲۵

۳-۱- روند تغییرات بودجه

داده‌های مربوط به معیار روند تغییرات بودجه دانشگاه‌های منتخب از قوانین بودجه‌های سنواتی (منتشر شده توسط سازمان برنامه و بودجه کشور در سال‌های مختلف) استخراج شده است. نکته حائز اهمیت در بحث بودجه دانشگاه‌ها، جایگزین کردن ارزش دلاری تخصیص بودجه به جای ارزش ریالی آن است. مضاف بر این که ارزش دلار رسمی و غیررسمی نیز در طی بازه زمانی حدود

۳۵ سال (از سال ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۵)، بسیار متغیر و متفاوت از یکدیگر بوده است. بر این اساس روند تغییرات دلاری بودجه دانشگاه‌های منتخب با توجه به نرخ رسمی و غیررسمی (نرخ واقعی بازار) در شکل‌های ۱ و ۲ ارائه شده است.

۲-۳- روند تغییرات سرانه بودجه دانشگاه به ازای دانشجو

روند تغییرات سرانه بودجه دانشگاه به ازای هر دانشجو نیز از دیگر معیارهای اصلی توسعه کیفی دانشگاه‌ها است. به منظور برآورد تغییرات صورت گرفته در این معیار، نسبت داده‌های بودجه به تعداد دانشجو برای هر دانشگاه منتخب محاسبه شده که نتایج آن در شکل ۳ مشاهده می‌شود. شایان ذکر است با توجه به هزینه کرد بودجه دانشگاه‌ها بر اساس شرایط اقتصادی واقعی جامعه، در تحلیل سرانه بودجه از داده‌های مربوط به ارزش واقعی دلار (نرخ غیررسمی بازار) که پیش از این در شکل ۲ ارائه شده، استفاده شده است.

۳-۳- روند تغییرات سرانه بودجه دانشگاه به ازای اعضای هیئت علمی

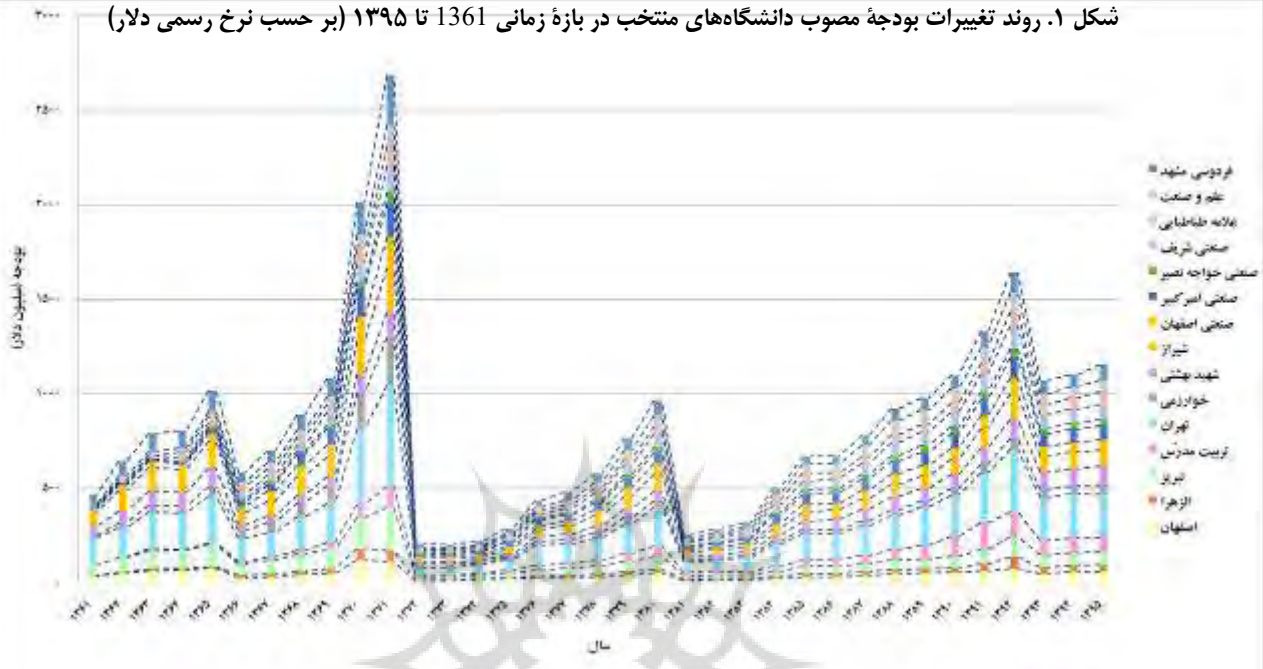
روند تغییرات سرانه بودجه دانشگاه به ازای هر عضو هیئت علمی تمام‌وقت نیز معیار ارزیابی کیفی دیگری برای دانشگاه‌ها است. به منظور برآورد تغییرات صورت گرفته در این معیار، نسبت داده‌های بودجه به تعداد استاد برای هر دانشگاه منتخب محاسبه شده که نتایج آن در شکل ۴ آورده شده است. در این بخش نیز در تحلیل سرانه بودجه از داده‌های مربوط به ارزش واقعی دلار (نرخ غیررسمی در بازار) استفاده شده است.

۴- تحلیل نتایج

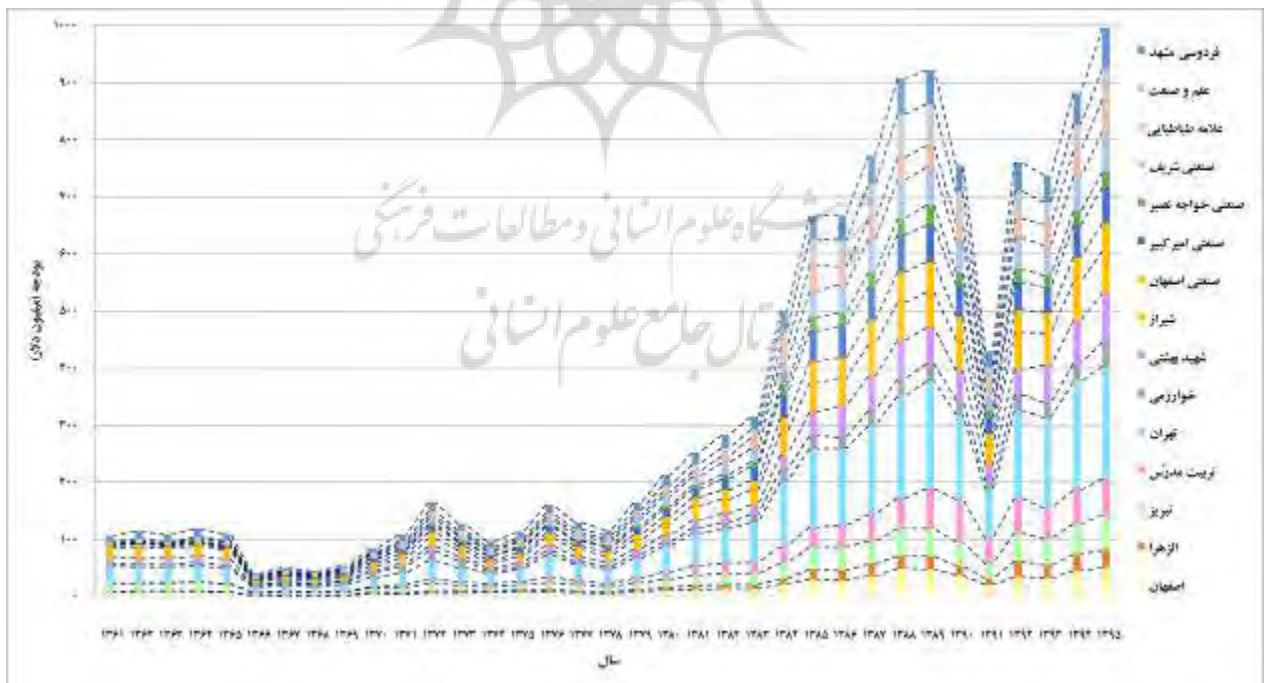
آنچه بررسی موضوع ارزیابی عملکرد دانشگاه‌ها را پس از انقلاب فرهنگی ضروری می‌سازد، بحث انتظار از دانشگاه‌ها برای حضور در تراز بین‌المللی و الهام‌بخشی در جهان اسلام (مطابق با چشم‌انداز ۱۴۰۴) است که به نظر می‌رسد با گذر از چالش‌های موجود و هدف‌گذاری سطح مطلوب عملکرد امکان‌پذیر باشد. بدین منظور در این بخش مهم‌ترین نتایج حاصل از ارزیابی معیارهای مالی مورد بررسی در بخش پیشین ارائه خواهد شد.

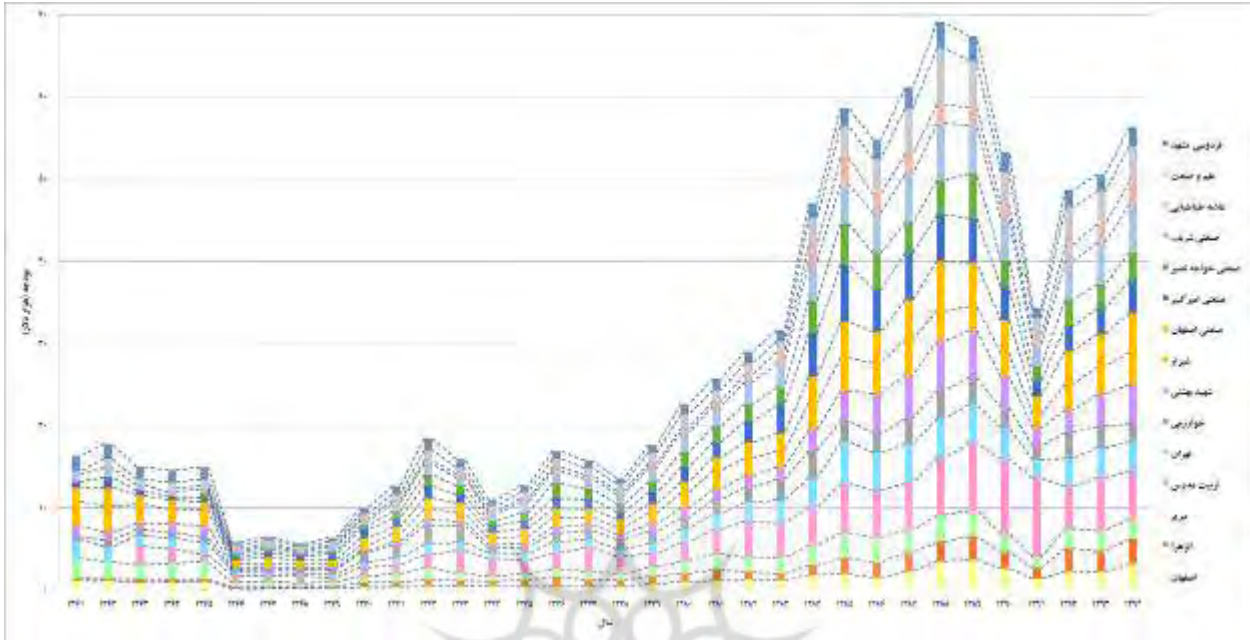

شکل ۱. روند تغییرات بودجه مصوب دانشگاه‌های منتخب در بازه زمانی ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۵ (بر حسب نرخ رسمی دلار)

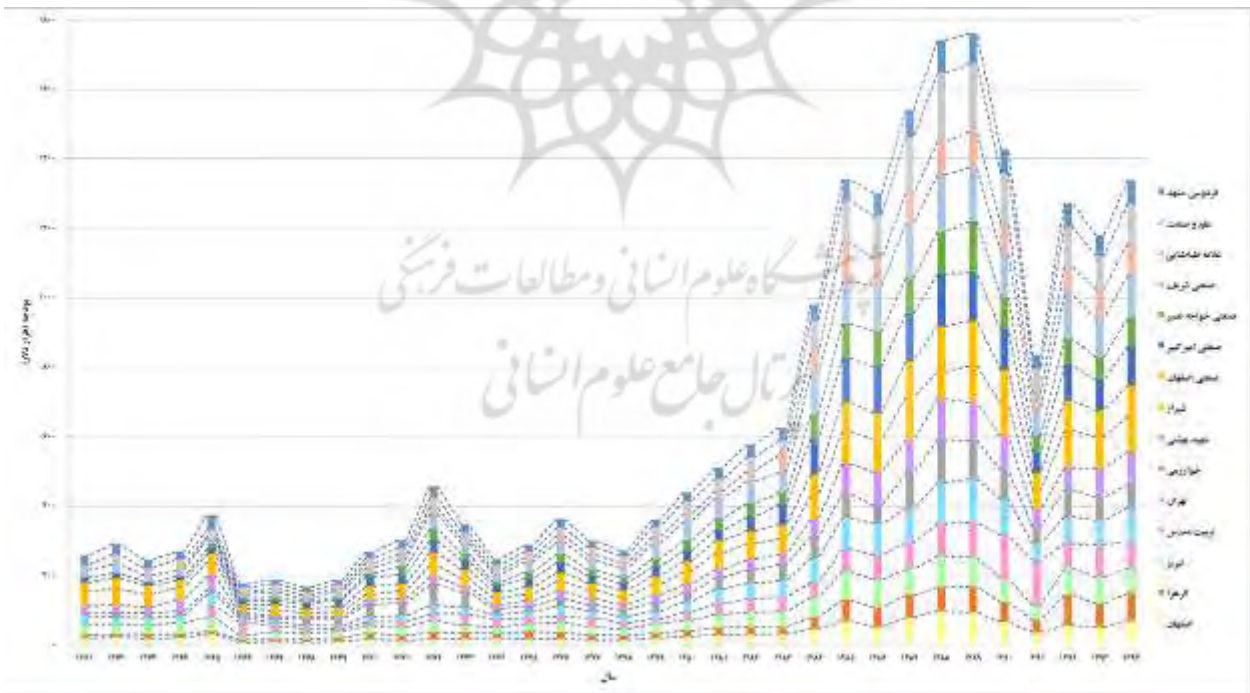

شکل ۲. روند تغییرات بودجه مصوب دانشگاه‌های منتخب در بازه زمانی ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۵ (بر حسب نرخ واقعی دلار)

شکل ۳. روند تغییرات سرانه بودجه به ازای دانشجو در بازه زمانی ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۴

شکل ۴. روند تغییرات سرانه بودجه به ازای اعضای هیئت علمی در بازه زمانی ۱۳۶۱ تا ۱۳۹۴

۴-۱- تحلیل روند تغییرات معیار کمی «بودجه»

در خصوص معیار «بودجه مصوب دانشگاه» روند تغییرات بر حسب قیمت رسمی دلار به دلیل کنترل‌های اعمال شده توسط دولت و بعضاً تفاوت‌های جدی به وجود آمده با قیمت بازاری دلار، با نوسان بسیاری همراه بوده است (شکل ۱). از آن جمله در بازه زمانی سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۸ (همزمان با جنگ تحمیلی) این موضوع نمود پیدا کرده است و در حالی که روند بودجه دانشگاه‌ها بر حسب قیمت دلار واقعی کاهش یافته است، این روند بر حسب قیمت دلار رسمی به صورت نوسانی افزایشی است و تنها در دو سال ۱۳۶۱ و ۱۳۶۶ نوسانات نسبی کاهش در روند بودجه بر حسب قیمت دلار رسمی مشاهده می‌شود که ناشی از ارباب کنترل دولتی قیمت رسمی دلار است. این مسئله در سال‌های دیگری مانند ۱۳۷۲ و ۱۳۸۱ نیز به چشم می‌خورد. با چشم‌پوشی از این موضوع و تمرکز بر نرخ واقعی دلار (شکل ۲)، به طور کلی بودجه دانشگاه‌های مورد مطالعه در بازه زمانی ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۶ نزولی و در بازه زمانی سال‌های ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۵ صعودی است، اگرچه شوک حاصل از افزایش چشمگیر قیمت دلار در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ افت بودجه نسبتاً شدیدی در این سال را نشان می‌دهد.

۴-۲- تحلیل روند تغییرات معیارهای کیفی

معیارهای کیفی «سرانه بودجه دانشگاه به ازای دانشجو» و «سرانه بودجه دانشگاه به ازای استاد» متأثر از روند تغییرات بودجه و تعداد دانشجویان یا اعضای هیئت علمی در دهه‌های مختلف قرار گرفته و سیر صعودی-نزولی مشابهی را طی کرده است.

در بازه زمانی سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۸، همزمان با افزایش بودجه و تعداد دانشجویان، میانگین «سرانه بودجه دانشگاه به ازای دانشجو» کاهش یافته و از میزان ۱۴۰۰ دلار به حدود ۴۰۰ دلار در سال ۱۳۶۸ رسیده است که این مقدار در تاریخ ۳۵ ساله مورد بررسی آموزش عالی کشور کمترین میزان بوده است. اگرچه طی بیست سال پس از جنگ تحمیلی از سال ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۸ با کاهش تعداد دانشجویان و افزایش بودجه دانشگاه‌ها، تغییر روند محسوسی اتفاق افتاده، به طوری که در سال ۱۳۸۸ مقدار این معیار به ۴۶۰۰ دلار صعود داشته است. افزایش یکباره نرخ دلار در سال ۱۳۹۱ نیز تأثیر خود را در روند سرانه بودجه به گونه واضحی نشان داده است و در سال ۱۳۹۱ افت چشمگیر این معیار به ۲۳۰۰ دلار برای هر دانشجو نزول داشته است. با وجود روند صعودی بعد از این سال، همچنان میانگین رقم برآورد شده برای ۱۵ دانشگاه در سال ۱۳۹۴ به بیشینه مقدار ۲۸۰۰ دلار برای هر دانشجو دست یافته است. هم‌اکنون متوسط این معیار در دنیا حدود ۱۰۰۰۰ دلار [8] و در دانشگاه‌های برتر تا حدود ۱۶۰ هزار دلار برآورد شده که رقم بسیار قابل توجهی است [13].

در معیار «سرانه بودجه دانشگاه به استاد»، به‌رغم کاهش تعداد اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها از سال ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۸، به دلیل کاهش همزمان بودجه دانشگاه‌ها، روند نزولی اتفاق افتاده و از میانگین رقم ۲۱ هزار دلار در سال ۱۳۶۱ به ۱۱ هزار دلار در سال ۱۳۶۸ رسیده است. پس از آن در دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰، میزان بودجه و تعداد اعضای هیئت علمی هر دو افزایش یافته، اما معیار «سرانه بودجه دانشگاه به استاد» نیز روندی صعودی داشته است؛ به طوری که به میانگین مقدار ۱۱۷ هزار دلار در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته که بیشترین میزان معیار سرانه بودجه دانشگاه به ازای اعضای هیئت علمی در طی ۳۵ سال گذشته رقم خورده است، لیکن با توجه به افزایش غیرمترقبه نرخ دلار در سال ۱۳۹۱، مقدار این معیار به ۵۶ هزار دلار به ازای هر عضو هیئت علمی نزول داشته و به‌رغم افزایش بودجه پس از آن، رقم ۸۹ هزار دلار در سال ۱۳۹۴ مشاهده می‌شود.

۵- نتیجه‌گیری

در این مقاله ارزیابی عملکرد دانشگاه‌های برتر کشور طی بازه زمانی ۳۵ ساله پس از انقلاب فرهنگی از منظر معیارهای دروندادی مالی انجام شد. روند تغییرات سه معیار بررسی شده در این پژوهش متشکل از یک معیار کمی

و دو معیار کیفی، در بازه زمانی مورد نظر با نوسانات بسیاری همراه بوده است که می‌تواند محل تأمل جدی در مباحث سیاستگذاری آموزش عالی کشور قرار گیرد.

نتایج پژوهش نشان داد که از زمان شروع مجدد فعالیت دانشگاه‌ها پس از انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۶۱ و آغاز سیاستگذاری‌های متمرکز در حوزه آموزش عالی کشور پس از انقلاب اسلامی، دوره‌های زمانی خاصی برای تحلیل سیر تحول سیاست‌های آموزش عالی به شرح ذیل قابل تشخیص است:

الف. در بازه زمانی سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۸ که همزمان با جنگ تحمیلی بوده است، با توجه به شرایط خاص کشور در هر سه معیار روند تغییرات منفی ارزیابی شده‌اند و نازل‌ترین رکوردهای ۳۵ سال گذشته در این دوران رقم خورده است.

ب. در بازه زمانی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۸۰ که دوران سازندگی کشور پس از جنگ تحمیلی محسوب می‌شود، به طور تقریبی در هر سه معیار مورد بررسی روند تغییرات مثبت ارزیابی شده و توسعه همزمان کمی و کیفی در دانشگاه‌های منتخب از حیث درونداهای مالی مشاهده شده است.

ج. شواهد بدست آمده از بازه زمانی ۱۳۸۰ به بعد نیز نشان‌دهنده روند صعودی تقریبی در هر سه معیار است، اگرچه نوساناتی به چشم می‌خورد. در مجموع به نظر می‌رسد از سال ۱۳۸۰ به بعد سیر صعودی توسعه کمی همراه با سیر نزولی کیفیت روند ناموزونی را در حوزه سیاستگذاری آموزش عالی رقم زده است، به گونه‌ای که حتی در مواردی که رشد کیفی ظاهراً مشاهده می‌شود، اما شیب رشد نسبت به قبل بسیار کمتر است.

با توجه به این که نتایج پیش‌گفته حاصل از تحلیل تعداد محدودی از معیارهای دروندادی مالی در حوزه ارزیابی دانشگاه‌های تراز جهانی است، به نظر می‌رسد که در همین تعداد معیار محدود نیز ابهامات بسیاری در خصوص توازن رشد کمی و کیفی این دانشگاه‌ها و سیاست‌های اتخاذ شده وجود دارد. چنین ملاحظاتی می‌تواند به جهت‌گیری‌های آتی سیاستگذاران و برنامه‌ریزان حوزه آموزش عالی در ایجاد سازوکارهای اصلاحی روندهای توسعه کمی و کیفی کمک کند.

منابع

سعیدی، احمد. ۱۳۹۶. آمار آموزش عالی ایران در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.

1. Carayol, N., and A. Lahatte. (2017). Comparing and ranking universities when quantity and quality both matter.
2. Cheong Cheng, Y., & Ming Tam, W. (1997). Multi-models of quality in education. *Quality assurance in Education*, 5(1), 22-31.
3. Leiden University Ranking. 2017. <http://www.leidenranking.com> (acceded 25 Dec. 2017).
4. Liu, S. (2016). Higher Education Quality Assessment and University Change: A Theoretical Approach. In *Quality Assurance and Institutional Transformation* (pp. 15-46). Springer, Singapore.
5. Marginson, S. (2016). The worldwide trend to high participation higher education: Dynamics of social stratification in inclusive systems. *Higher Education*. 72(4): 413-434.
6. Ministry of Science, Research and Technology. 2017. <https://www.msrt.ir> (acceded 5 Oct. 2017).
7. OECD. 2017. Education at a Glance 2017. https://www.oecdilibrary.org/education/education-at-a-glance-2017_eag-2017-en (acceded 24 Sep. 2018).
8. Orr, D. (2005). Can Performance-Based Funding and Quality Assurance Solve the State vs Market Conundrum? *Higher Education Policy*, 18(1), 31-50.
9. QS World university Ranking. 2018. <http://www.iu.qs.com/university-rankings/indicator-faculty-student/> (acceded 24 Sep. 2018).

10. Ranking Web of Universities. 2017. <http://www.webometrics.info/en> (acceded 25 Dec. 2017).
11. Tam, M. (2001). Measuring quality and performance in higher education. *Quality in higher Education*, 7(1), 47-54.
12. The Best Schools. 2018. The 100 Richest Universities. <https://thebestschools.org/features/richest-universities-endowments-generosity-research/> (acceded 24 Sep. 2018).
13. Times Higher Education. 2018. <https://www.timeshighereducation.com> (acceded 25 Dec. 2017).
14. Alzahra University. 2018. About Alzahra University. http://www.alzahra.ac.ir/Index.aspx?page_form&lang=3&PageID=3293&tempname=EnMain&sub=0&methodName>ShowModuleContent (acceded 22 June. 2018).
15. Allameh Tabataba'i University. 2018. Home / About Us / ATU History. <http://en.atu.ac.ir/?fkeyid=&siteid=2&pageid=167> (acceded 22 June. 2018).
16. Amirkabir University of Technology (Tehran Polytechnic). 2018. Home. <http://aut.ac.ir/aut/> (acceded 22 June. 2018).
17. Ferdowsi University of Mashhad. 2018. The History. <http://en.um.ac.ir/content/The-History> (acceded 22 June. 2018).
18. Iran University of Science & Technology. 2018. Home. <http://www.iust.ac.ir/> (acceded 22 June. 2018).
19. Isfahan University of Technology. 2018. Home. <https://new.iut.ac.ir/en> (acceded 22 June. 2018).
20. Khajeh Nassir-Al-Deen Toosi (K. N. Toosi) University of Technology. 2018. About Us. http://en.kntu.ac.ir/Index.aspx?page_form&lang=2&sub=0&tempname=Kntu9607En&PageID=546&isPopUp=False (acceded 22 June. 2018).
21. Kharazmi University. 2018. Kharazmi university/About Us/History. <https://khu.ac.ir/content/33633/history1> (acceded 22 June. 2018).
22. Shahid Beheshti University. 2018. About SBU. <http://en.sbu.ac.ir/About/Pages/About%20S.B.U.aspx> (acceded 22 June. 2018).
23. Sharif University of Technology. 2018. Introduction. <http://www.en.sharif.edu/about-sut/sharif-university-of-technology> (acceded 22 June. 2018).
24. Shiraz University. 2018. About. <http://shirazu.ac.ir/en> (acceded 22 June. 2018).
25. Tarbiat Modares University. 2018. History of University. <http://modares.ac.ir/index.jsp?fkeyid=&siteid=12&pageid=6175> (acceded 22 June. 2018).
26. University of Isfahan. 2018. Academics disiplines. <http://ui.ac.ir/index.aspx?tempname=ENGmain&lang=2&sub=0> (acceded 22 June. 2018).
27. University of Tabriz. 2018. About. <http://tabrizu.ac.ir/en/page/4474/university-of-tabriz> (acceded 22 June. 2018).
28. University of Tehran. 2018. Facts and figures. <http://ut.ac.ir/en/page/756/facts-and-figures> (acceded 22 June. 2018).